

УДК 069:378.6663(477.43)

А.В.Рудь, М.І.Алещенко

Музей історії Подільського державного аграрно-технічного університету

Розповідається про експозицію музею історії Подільського державного аграрно-технічного університету, в якій вміщено понад 1000 експонатів (архівні документи, фотографії, газетні матеріали, особисті речі викладачів та студентів, монографії, підручники, збірники наукових праць тощо), які розкривають багатолітню історію вишу.

Ключові слова: Подільський державний аграрно-технічний університет, музей, історія.

У 2017 р. виповнюється 50 років від дня заснування музею історії Подільського державного аграрно-технічного університету.

Музей було відкрито 1967 р. з ініціативи доктора біологічних наук, професора Семена Сергійовича Сербіна, який очолював Кам'янець-Подільський сільськогосподарський інститут в 1957–1980 рр. (з 1995 р. – Подільська державна аграрно-технічна академія, а з 2004 р. Подільський державний аграрно-технічний університет).

Організатором та першим завідувачем музею став кандидат історичних наук, доцент Василь Петрович Ланевський, який мав досвід роботи в музеї: працював в Кам'янець-Подільському музеї-заповіднику. В.П. Ланевському вдалося зібрати основний масив документів, який і є основою експозиції музею. Спочатку музей займав одну кімнату і носив назву “Кабінет з історії інституту”.

У радянський час музей історії Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту нагородили грамотою Центрального комітету ЛКСМУ, Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР.

1993 року з ініціативи ректора інституту професора Михайла Івановича Самокиша музей зазнав докорінної реконструкції. Робочу групу з реконструкції музею очолив декан факультету соціально-гуманітарної освіти, доцент Василь Григорович Романюк. До складу групи увійшли також доценти Михайло Іванович Алещенко та Олександр Степанович Каденюк (нині доктор історичних наук, професор кафедри історії, філософії і права ПДАТУ), завідувач музеєм Володимир Васильович Сальва, старшин викладач Федір Антонович Дудун та художники Станіслав Петрович і Леонід Петрович Грабовські.

Зазначимо, що керівництво ПДАТУ в особі ректорів професора Миколи Івановича Бахмата (очолював виш у 2002–2013 рр.) та професора Володимира Васильовича Іванишина (ректор з 2013 р.) завжди надає музею необхідну матеріальну та моральну підтримку. Нині музей розміщений у двох кімнатах головного корпусу університету і нараховує понад 1000 експонатів. Це архівні

документи, фотографії, газетні матеріали, особисті речі викладачів та студентів, монографії, підручники, збірники наукових праць тощо.

Музейна експозиція побудована за хронологічним принципом і охоплює період з 1919 р. (відкриття сільськогосподарського факультету при Кам'янець-Подільському Державному Українському університеті) до сьогодні.

Музей є візитною карткою університету. В ньому побували відомі державні діячі, зокрема Леонід Данилович Кучма, Володимир Михайлович Литвин та ін. Музей відвідали іноземні гості з Австрії, Аргентини, Китаю, Молдови, Німеччини, Пакистану, Польщі, США та Франції. 19 травня 2014 р. музей відвідав посол Ісламської Республіки Пакистан в Україні Ваджахат Алі Муфті.

Музей відіграє важливу роль у профорієнтаційній роботі. Його відвідують майбутні абітурієнти: студенти коледжу ПДАТУ, технікумів із Бучача, Шепетівки, Нової Ушиці, Сятинини, Кіцманя та Хотина. Крім того, тут бувають учні сільських шкіл Хмельницької, Вінницької, Івано-Франківської, Тернопільської, Рівненської Чернівецької областей України.

Музей є навчально-науковою лабораторією кафедри історії, філософії і права університету. На першому семінарському занятті його обов'язково відвідують студенти першого курсу, оскільки це заняття присвячене історії м. Кам'янець-Подільського та Подільського державного аграрно-технічного університету.

Музей надає методичну та консультативну допомогу студентам при написанні повідомлень та рефератів з історії університету. В ньому зберігаються спогади випускників Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту та інші цікаві документи. Матеріали музею використовують при написанні наукових досліджень з історії університету.

Спільно із працівниками наукової бібліотеки університету викладачі кафедри історії, філософії і права і завідувач музеєм проводять науково-практичні студентські конференції, присвячені 80-й річниці Голодомору, 70-й річниці визволенню України від німецько-фашистських загарбників та 70-й річниці спільній перемозі народів СРСР у Другій світовій війні. Нині в музеї функціонує виставка, присвячена 60-річчю народного танцювального ансамблю "Подільський колос".

Найбільша експозиція музею розповідає про участь випускників та викладачів університету у Другій світовій війні. Тут, зокрема, знаходяться фотографії Миколи Аркадійовича Храновського, який навчався на робітфаці Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, а в роки Другої світової війни був одним із керівників антифашистського підпілля у Проскуріві та випускника інституту другої половини 1950-х років відомого державного діяча, одного із керівників партизанського руху Василя Андрійовича Бегми.

Виставлено військово-публіцистичний нарис "Хотинський напрямок", в якому мова йде про героїчні і трагічні події в роки Другої світової війни в буковинському Придністров'ї. В центрі уваги нарис про боротьбу жителів краю проти фашистських загарбників і битва за Хотин – важливий стратегічний пункт

для обох воюючих сторін. Автор книги – випускник агрономічного факультету 1965 року заочної форми навчання Кам’янець-Подільського сільськогосподарського інституту, капітан першого рангу у відставці, лауреат премій Національної спілки журналістів України “Золоте перо” Володимир Дмитрович Самофалов. Цю книгу він подарував інституту в квітні 2010 р. Цікавими є спогади про участь в обороні в Аджимушкайських каменоломнях (в шести кілометрах від м. Керч) випускника інституту 1932 р. Єфіана Андрійовича Сороковського. З 1958 р. до 1984 р. він працював доцентом в рідному інституті.

Тут же знаходиться стаття Олександра Боріна “Подвиг” з “Літературної газети” за 14 січня 1976 р. В ній мова йде про випускника Кам’янець-Подільського СГІ 1926 р., доктора сільськогосподарських наук, старшого наукового співробітника Всесоюзного інституту рослинництва Вадима Степановна Лехновича. Після закінчення інституту він працював під керівництвом всевітньовідомого вченого Миколи Івановича Вавілова. У блокадному Ленінграді (зараз – Санкт-Петербург). В.С. Лехнович зберіг 1200 світових зразків картоплі.

Змістовними є матеріали про учасника українського націоналістичного підпілля, видатного вченого-селекціонера, випускника інституту 1925 року Івана Юхимовича Громика.

Перша кімната музею охоплює період з 1919 до 1945 рр. Три стенди присвячені сільськогосподарському факультету, який було відкрито в урочистій обстановці 22 жовтня 1919 р. при Кам’янець-Подільському державному українському університеті. Ініціатором відкриття факультету став ректор Іван Іванович Огієнко. На стендах вміщено фотографії та відомості про І.І. Огієнка, перших деканів факультету Сергія Васильовича Бачинського та Петра Тимофійовича Геращенка, а також про відомого вченого Петра Миколайовича Бучинського. Крім того, на стенді розташовано фотокопії з унікальних архівних документів, серед них закон Ради Народних Міністрів УНР від 1 квітня 1919 р. “Про відкриття сільськогосподарською факультету”, протокол першого засідання ради факультету від 16 липня 1919 р., яке проходило під головуванням ректора університету Івана Івановича Огієнка.

На одному із стендів вміщено фото будинку в якому розпочав свою роботу, сільськогосподарський факультет. У цьому будинку по вулиці Гагаріна знаходиться один з корпусів Кам’янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. До речі, в цій кімнаті знаходиться картина з зображенням цього корпусу (подарунок Кам’янець-Подільського національного університету ім. Огієнка).

Окремий стенд присвячений створенню на базі факультету Кам’янець-Подільського сільськогосподарського інституту, що відбулося в лютому-березні 1921 р. Привертає увагу фотокопія реєстру будинків Подільської духовної семінарії. Ці будівлі, згідно рішення колегії Раднаркому були передані Кам’янець-Подільському сільськогосподарському інституту в травні 1921 р. Семінарія в той час не працювала.

Три стенди присвячено Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституту, який функціонував з 1921 до 1930 рр. Тут ми знаходимо фотографії ректорів Олекси Миколайовича Полонського, Миколи Миколайовича Баєра, Федора Івановича Донського та Віктора Григоровича Чугая.

Фотографії та документи розповідають про життя агрономічного факультету, робітничого факультету та науково-дослідної кафедри природи, сільського господарства та культури Поділля. Привертають увагу підручники з хліборобства, буряківництва, про боротьбу з бур'янами та про хвороби рослин, які видані в 1920-х рр.

Тут же знаходиться оригінал свідоцтва про закінчення інституту. Воно було видано 8 жовтня 1928 року агроному-організатору Василю Івановичу Пальчевському. Пізніше В.І. Пальчевський захистив кандидатську, докторську дисертації, отримав атестат професора і працював завідувачем кафедри рослинництва в Білоцерківському сільськогосподарському інституті (нині Білоцерківський національний університет. За його редакцією вийшов перший в Україні навчальний посібник "Основи агрономії".

Окремі стенди присвячені інституту технічних культур (1930–1933 рр.) та зоотехнічному інституту (1930–1935 рр.).

Друга кімната охоплює життя університету з моменту його відновлення 1955 р. і до нашого часу. Тут знаходяться стенди присвячені кожному факультету, військовій кафедрі інституту, науковій роботі, міжнародним зв'язкам, спортивно-масовій роботі, розвитку художньої самодіяльності, факультету громадських професій.

Три стенди присвячені ректорам, які в різні роки очолювали виш: професорам Семену Сергійовичу Сербіну, Михайлу Івановичу Самокишу та Миколі Івановичу Бахмату.

Окремо в музеї історії університету виділено перебування у виші Леоніда Даниловича Кучми (20 жовтня 1999 року та 30 квітня 2015 року).

У музеї експонується форма бійця студентського будівельного загону, міні-трактор, зібраний студентами факультету механізації 1973 року (керівники доценти Михайло Митрофанович Гологін та Валерій Костянтинович Фаустов), міні-плуг сконструйований студентами факультету механізації під керівництвом доцента В.О. Белодєдова. З цікавістю відвідувачі музею знайомляться з факелом Московської олімпіади 1980 року, першим персональним комп'ютером, який з'явився в нашому навчальному закладі 1987 року та телекамерою і відеомагнітофоном.

Перший виїзд трактора "Т-6 Міні", як згадує один із випускників інституту 1974 р. Г.Д. Тимошук відбувся під час першотравневого параду 1974 року під схвальні вигуки та оплески глядачів.

У музеї експонуються матеріали про найбільш відомих випускників університету. Це двічі Герой Соціалістичної Праці Григорій Іванович Ткачук, шістнадцять Героїв Соціалістичної Праці та два Герої України. Серед випускників інституту 1925 р. почесне місце належить Герою Соціалістичної праці,

академіку АН УРСР, заслуженому діячу науки і техніки УРСР, лауреату Державної премії УРСР, вченому зі світовим іменем О.В. Квасницькому. Нині науково-дослідний інститут свинарства НААНУ, який знаходиться у Полтаві, носить його ім'я. Багато років О.В. Квасницький очолював цей інститут.

Найстарішими експонатами музею історії ПДАГУ є матеріали 1920 р., пов'язані з другим деканом сільськогосподарського факультету при Кам'янець-Подільському державному українському університеті Миколою Тимофійовичем Геращенком. 15 грудня 1995 року в день презентації Подільської державної аграрно-технічної академії його донька Ольга Миколаївна Геращенко подарувала університету студентську роботу свого батька на тему "Строение слизистой оболочки полости носа". Ця робота була виконана 1908 р. на медичному факультеті Харківського імператорського університету, де він навчався. В музеї знаходиться диплом М.Т. Геращенка про закінчення Харківського імператорського університету, який датується 9 березня 1912 року, а також звіт про дослідження фізіології серця черепахи у Відні, що був надрукований в 1915 році. В музеї знаходяться підручники та збірники наукових праць викладачів інституту 1920-х років.

З особливою цікавістю відвідувачі музею знайомляться з щоденником "В северных широтах". Автор цієї праці випускник 1924 р. Василь Григорович Мізін на криголахі "Вайгач" був у полярній експедиції, що тривала з 1913 по 1915 р. і першою пройшла морський арктичний шлях від Владивостока до Архангельська. Під час експедиції було відкрито Північну землю. За участь в експедиції В.Г. Мізіна нагородили срібного медаллю та пам'ятним знаком Всеросійського географічного товариства.

Цікавими є матеріали про випускника інституту 1931 р. видатного генетика і біохіміка Миколу Дмитровича Тарнавського.

У музеї знаходяться прапори Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту та Подільської державної аграрно-технічної академії.

З нагоди 75-річчя, 80-річчя, 85-річчя, 90-річчя, 95-річчя з дня заснування університету в музеї знаходяться привітання від президентів України Л.Д. Кучми та В.А. Ющенка, Кабінету Міністрів України та Голови Верховної Ради України В.М. Литвина.

В музеї знаходиться прапор, який перебував в АТО і підписаний військовими. До речі сім викладачів і співробітників університету були учасниками бойових дій на Донбасі.

3 жовтня 2004 року в музеї знаходиться літопис університету в якому у фотографіях зафіксовано події, що відбувалися у навчальному закладі.

Ось далеко не повний перелік експонатів, які привертають увагу багатьох відвідувачів музею історії Подільського державного аграрно-технічного університету. З 2006 по 2016 роки музей відвідало більше п'яти тисяч чоловік. Діяльність музею завжди спрямована на увічнення пам'яті про людей, які працювали в різний час у університеті, на визначні події в житті ПДАГУ та постійне примноження духовних цінностей.

Anatoly Rud', Mykhailo Aleshchenko

Museum of History of Podilsky State Agrarian Technical University

The exposition of the history museum of the Podilsky State Agrarian-Technical University, which contains more than 1000 exhibits (archival documents, photographs, newspaper materials, personal belongings of teachers and students, monographs, textbooks, collections of scientific works, etc.), reveal the many years of history of higher education.

Keywords: *Podilsky State Agrarian-Technical University, Museum, History.*

А.В.Рудь, М.И.Алещенко

**Музей истории Подольского государственного
аграрно-технического университета**

Рассказывается об экспозиции музея истории Подольского государственного аграрно-технического университета, которая включает более 1000 экспонатов (архивные документы, фотографии, газетные материалы, личные вещи преподавателей и студентов, монографии, учебники, сборники научных трудов и т.д.), раскрывающих многолетнюю историю вуза.

Ключевые слова: *Подольский государственный аграрно-технический университет, музей, история.*

Одержано 1 вересня 2017 року